

"Fuster va idealitzar Catalunya, i es va fer fotre"

Fabià Estapé (Portbou, 1923), economista de dilatada trajectòria acadèmica. A finals dels 50 enceta la col·laboració amb el règim, participant en la reforma tributària a instàncies del ministre Navarro Rubio, assessorant López Bravo i formant part de la comissió assessora del Plan de Desarrollo. El 1972, requerit per López Rodó, va ser designat comissari adjunt del pla, i ara acaba de rebre la medalla al mèrit científic de l'Ajuntament de Barcelona.

Estapé, s'ha recuperat de la baixada de tensió que ha patit?

—Totalment.

—La medalla, com l'ha encaixada?

—En primer lloc, una sorpresa. I en segon lloc, una satisfacció, perquè el precedent immediat, la de l'any passat, va ser per al mestre dels economistes catalans, Joan Sardà i Deixeu. Per tant, seguir aquesta trajectòria omple de satisfacció.

—Hi ha una relació causa efecte entre obtenir reconeixements i tenir problemes de salut?

—Coincidència absoluta.

—A vostè l'ha reconegut la dictadura, els socialistes... Convergència i Unió no l'ha reconegut mai?

—Em van donar la Creu de Sant Jordi, si vols dir això.

—Té problemes amb ells?

—Jo, no.

—I ells amb vostè?

—No els hi he preguntat.

—Vostè és molt reticent a la burgesia.

—Déu n'hi do!

—És per raons polítiques o econòmiques?

—I històriques. Josep Pla tenia molta raó quan va dir que la burgesia d'aquest país tenia un vol gallinaci. En moltes etapes històriques no ha estat a l'alçada de la tasca que els hi corresponia.

—Les podem fixar?

—Al segle XIX hi ha un moment que és important per industrialitzar el país. Això és fa, però es fracassa amb mesures de la transcendència que té l'Eixample de Barcelona d'Idelfons Cerdà. La burgesia s'hi posa en contra i fica bastons a les rodes fins a fer fracassar el projecte.

—Creu que Catalunya s'ha edificat a pesar de la burgesia i no gràcies a la burgesia?

—També és veritat això.

—Josep Pla i vostè...

—Déu n'hi do!

—L'Empordà és un país?

—El més important de Catalunya.

—Pla tenia tan mala llet com conten?

—Déu n'hi do! O potser més.

—Com era?

—Una barreja de català i Montaigne.

—Vostè va néixer el 14 de setembre del 1923.

—Un dia després que Primo de Rivera ins-

taurés la dictadura. Per haver nascut amb un dia de retard vaig perdre el dret a una pensió de 25 pessetes. El dictador, per a donar llustre a la seva acció, va disposar que a tots els nois i noies nascuts en tan insigne data se'ls obrís una llibreta d'estalvi a la Caixa Postal.

—Ho ha lamentat?

—No. És un fet. Allà va començar la meua decadència.

—Sempre ha estat fregant les dictadures. De fet, la seua vida transcorre entre dictadures.

—No me'n considero responsable.

—Nàixer en un punt neuràlgic per al negoci, l'estraperlo, la duana,... va ser decisiu per a la seua carrera?

—El transport, el comerç internacional, la freqüència, el fluit, el francès que hi ve i tu que hi vas, Perpinyà, que és molt més a prop que Figueres... Tot això, clar que és decisiu i es nota.

—Va estar abans a Perpinyà que a Barcelona?

—Sí. Hi anava al dentista. A Barcelona no hi vaig venir fins l'any 30, que van traslladar el meu pare aquí i ens en vam venir tots.

—El seu pare, què feia?

—Era factor del MZA.

—...

—L'antecedent del que ara se'n diu Renfe. Significava Madrid-Zaragoza-Alicante. El meu pare treballava a l'administració de l'estació, i la seva facilitat amb les matemàtiques el va posar en contacte amb tots els aspirants a agents de duana, als quals donava classes. Així va conèixer la meua mare.

—La guerra, quina impressió li va fer?

—Llibertat. No hi havia escola. No hi havia frares, cony. M'havien alliberat dels salesians de Mataró.

—La va passar a Barcelona?

—Sí, i a Sant Llorenç de la Muga, el penúltim poble abans de França, que era on vivia la meua àvia.

—Què feia vostè mentrestant?

—Hmm... Futbol. I pescar.

—Amb què es refrescava?

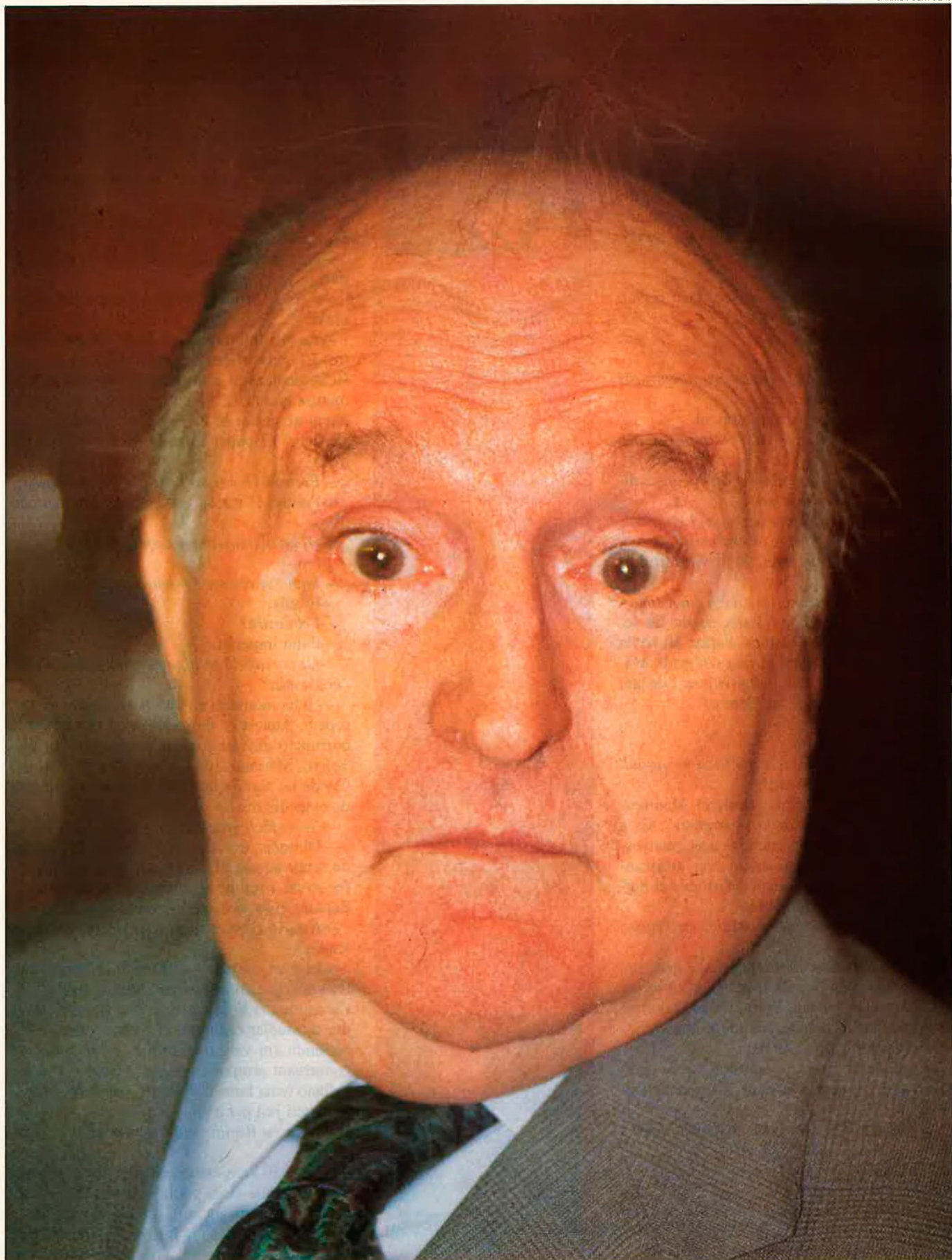
—Amb suaus.

—Suaus?

—Gasosa amb cafè.

—Culé?

—Naturalment.

—Com ho viu?

—Amb molta angoixa quan es va tirar el penal, tu. Quan vaig veure que Beбето fugia del grup que anava a tirar el penal al València, vaig tenir la primera esperança.

—I Atenes?

—Ah, una desgràcia de les que la història del Barça en té força.

—Va al camp o és un culé de sofà?

—Des que Canal Plus intensifica els partits em quedo a casa. Si vaig al camp, haig d'anar a la llotja. I a la llotja t'has d'aixecar i has de cridar. I has de dir bestieses i sentir-ne.

—I ha de fumar puros.

—Me'ls han fet deixar en sec. Deu fer un mes. A règim.

—Se supera?

—Molt difícilment.

—La importància dels puros era fumar-se'ls o amb qui se'ls fumava?

—M'agradava fumar-me'ls amb mi.

—A qui admira més, a Schumpeter o a Cruyff?

—Són dues fites importants. Dos gegants diferents en dos mons diferents.

—Estepé, com va connectar amb el grup dels senyorets, Albert Oliart, Carles Barral...?

—A la Facultat de Dret. M'hi va introduir Antoni Senillosa.

—No el va temptar escriure, com feien ells?

—No, però sí veure què feien, seguir les seves valoracions sobre Camus, Sartre. Hi havia un personatge important al mig del grup, Manolo Sacristán. I Jaime Gil de Biedma. I de tant en tant, Joan Reventós, "el Llemosí".

—"El Llemosí"?

—Pel seu catalanisme.

—Adquireix consciència política en aquell grup o ja la tenia formada?

—Jo era anglòfil. Hmm... declarat. Manifest. Això equivalia a ser "rojo separatista". És a dir, si no eres partidari que els nazis guanyessin la guerra, automàticament eres antifranquista. Jo era antimussolinià. M'irritava el bufone estrafolari de Mussolini.

—No va tenir problemes polítics en l'època d'estudiant?

—Sí, i denúncies concretes de la gent del SEU. Sobretot en la milícia naval. Però jo era amic personal de Pablo Porta, i això, i que no era un catalanista radical, era una garantia.

—Pablo Porta era falangista.

—En aquella època ja semblava que seria governador civil. Havia estat boxejador amateur.

—Vostè tenia la ideologia definida aleshores?

—Crec que sí.

—Me la pot revelar?

—Democràcia occidental. I, per buscar-li un toc més fi, socialdemocràcia. Vaig fer esforços per ser marxista, però no em va sortir bé.

"El Banc d'Es-panya diu que ha acabat la crisi, però quan hagin passat els efectes de la temporada turística i els conjunturals de l'augment de les exportacions, tornarem a entrar en crisi. Pronostico un hivern fotut. Treballar ja no serà un suplici sinó un privilegi".

—Reconeix el valor de l'obra econòmica de Marx?

—Sí, tenint en compte la quantitat d'errors que hi ha dintre d'aquesta obra.

—El més gros?

—Suposar que es podia planificar l'economia nacional de cinc en cinc anys, com es va fer a la Rússia de Stalin i als països de l'Est. Amb el desastre que va suposar l'ensorrament del mur de Berlín.

—L'URSS va fracassar perquè no tenia empresaris?

—En part, perquè no tenia incentius empresarials.

—I els EUA no han fracassat perquè en tenien?

—És una interpretació vàlida. És pot admetre. El senyor Reagan es va adonar que els EUA dedicaven a armament el 6% del PIB, mentre que l'URSS, per a aguantar la carrera, havia de gastar-hi el 19%. Va estrènyer i els va fotre. El paper històric de Reagan és fotre'ls.

—Per què l'home no controla l'economia?

—Perquè és massa complicada. Massa complexa.

—Hi ha algun sistema econòmic ideal?

—No.

—I quin és el menys nociu?

—El suís.

—I el nostre?

—Futur imperfect.

—La corrupció té alguna cosa a veure amb l'economia?

—Hi ha moments en què es presenta i no se'n separa. Aquest és un moment en què tenim la corrupció dins el sistema econòmic. Dir que Tejero, Mariano Rubio, De la Concha i Mario Conde no signifiquen una lacra del sistema és no entendre res.

—No és fàcil eradicar-la?

—Dimonis, no véns de València? No acabes de sentir aquest fill de puta que ha dit que vol fer-se ric i retirar-se als 60 anys? A veure si Zaplana el fot al carrer! A veure si ho fa!

—Estepé, com es va desviar del dret a l'economia?

—El meu mestre va ser Don Luis García Valdeavellano, que em va fer estudiar història de l'economia. I la història de l'economia em va dur a estudiar economia. I d'historiador de l'economia em vaig transformar en economista, conservant sempre el vessant històric. Valdeavellano tenia fama d'aliadofil i republicà. Tenia un criteri just per a tot.

—Com va decidir col·laborar amb el franquisme?

—El 1959 vam creure uns quants, Sardà entre altres, que si es podia reformar la política econòmica, trencant amb l'autarquia i lligant-la amb el Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial, la dictadura cauria en sis mesos. Va

ser la ingenuïtat màxima. Vam fer el Pla d'Estabilització el juliol del 59, però el règim no es va acabar fins el 20 de novembre del 75. Calcula la diferència.

—Però va accelerar-ne la desaparició.

—Vam ajudar a implantar el tardofranquisme. I vam ajudar a aixecar el nivell de vida del país, a l'extrem que la transició, com diu moltes vegades Joan Sardà, no la va fer Suárez, sinó el 600.

—Vist amb perspectiva, l'Opus té el mèrit d'aquell canvi de rumb?

—Va deixar entrar. El mèrit fonamental que trobo a López Rodó és que ens va cridar a una sèrie d'economistes, a través de Sardà, sense preguntar-nos si crèiem o no en Déu.

—El deixava fer com a comissari?

—Déu n'hi do! I parlava català.

—Quina relació manté avui amb ell?

—El veig a l'Acadèmia de Ciències Morals i Polítiques. Passat demà tenim reunió. Vols que li doni records? Allí hi ha Fuentes Quintana, Velarte, Sánchez Asiaín, Sardà i jo, que érem de la consultiva del Plan de Desarrollo. Això és una prova que triava sense prejudicis. Ell, se l'apunta, aquesta; m'entens? Se l'apunta.

—Ell decidia per si mateix o actuava al dictat de l'Opus?

—Cony! D'això no n'hem parlat mai, veus? M'has donat un tema que algun dia se li pot preguntar. L'autonomia que ell tenia per seleccionar gent, la ignoro.

—El Plan de Desarrollo va tenir els seus efectes?

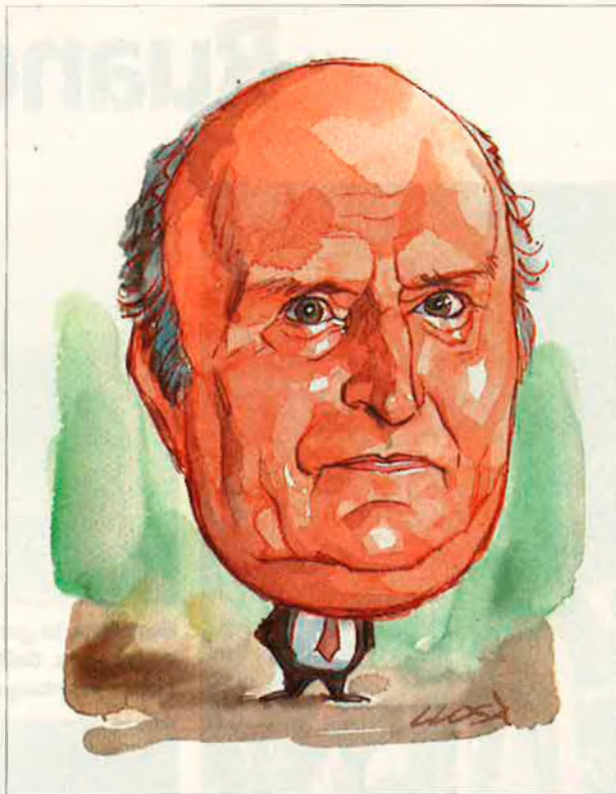
—Sobretot a la dècada dels 60. Va crear el sentiment que el país podia créixer. L'any 59 el país estava a menys de deu milions de dòlars. El mes de maig del 59 no es podia pagar el petroli de l'octubre d'aquell any; hauria estat necessari tornar al gasogen. Per tant, la necessitat va afavorir el Plan.

—Per aquells dies vostè es va presentar a les eleccions pel Tercio Familiar.

—Sí. Va ser un error de l'any 71. López Rodó volia tenir un procurador que defensés el Tercer Pla a les Corts, contra el sindicalista vertical Martín Sanz. Vaig fer una campanya de conya i no hi vaig sortir. Aquestes eleccions les va perdre el règim.

—Va deixar de col·laborar amb el règim o el règim va prescindir de vostè?

—Vaig plegar l'any 72. Vaig tenir problemes amb un estret col·laborador de Carrero Blanco.

—Estapé, en què creu?

—Hmm... en EL TEMPS. I en 'La Vanguardia', sobretot dels dissabtes.

Sunol, Eugeni Giral... Molts.

—Són tan heterodoxos com vostè?

—Llibertat absoluta.

—Li fan cas?

—Per aquí tinc cartes de Serra. Si em fan cas no me n'assabento.

—Vostè va començar a escriure articles en la premsa quan estava molt mal vist, perquè els professors havien de fer llibres.

—Des de l'any 54, a La Vanguardia. I de fa uns anys, a EL TEMPS. Fer-ho m'ha donat formació i ajuda d'una manera radical.

—Sense aquesta presència, no seria l'economista que és?

—D'acord.

—Com va conèixer Joan Fuster?

—Amb Sardà, a mas Pla. Després ens vam veure molt a casa de l'Ortínez.

—Quina impressió li va fer?

—Important. Intel·ligent. Era un home que patia. Un patidor.

—De què?

—Del país on vivia, cony. El país li feia mal. Va venir moltes vegades amb l'esperança que trobaria en la burgesia catalana el suport que no trobava en la burgesia valenciana. I es va fer fotre. Perquè no hi va tenir el suport. Les seves relacions amb Catalunya es tanquen més amb una decepció que no amb una altra cosa.

—Li ho va manifestar?

—Alguna vegada fotia renecs. Gràfics. Aquí havia trobat un buit enorme. Des de València havia idealitzat Catalunya. I es va fer fotre.

Miquel Alberola